

Sygn. III C 932/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 czerwca 2016 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie III Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Agnieszka Rafałko

Protokolant: sekretarz sądowy Justyna Kobylarczyk

po rozpoznaniu w dniu 20 czerwca 2016 r. w Warszawie, na rozprawie

sprawy z powództwa M. D.

przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Generalnemu Służby Więziennej

o zadośćuczynienie

1. powództwo oddała;
2. zasądza od M. D. na rzecz Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa reprezentującej w niniejszym postępowaniu Skarb Państwa – Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, kwotę 340 (trzysta czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu;
3. nakazuje wypłacić z sum budżetowych Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie na rzecz adwokata W. B., kwotę 340,00 (trzysta czterdzieści) złotych powiększoną o należny podatek VAT, tytułem pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu;
4. nakazuje wypłacić z sum budżetowych Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie na rzecz adwokata L. L., kwotę 120,00 (sto dwadzieścia) złotych powiększoną o należny podatek VAT, tytułem pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu;
5. nieuiszczone koszty sądowe przejmuje na rachunek Skarbu Państwa.

Sygn. akt III C 932/15

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 5 grudnia 2008 r. M. D. wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Centralnego Zarządu Służby Więziennej kwoty 1 000 000 zł z tytułu zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych, w związku z przebywaniem w przeludnionych celach oraz jednostkach, które nie spełniały norm bytowych, w Areszcie Śledczym W. B. oraz w S.. Na rozprawie w dniu 20 kwietnia 2011 r. Powód sprecyzował, że swoje roszczenie wiąże z Zakładem Karnym B., Aresztem Śledczym w S., Zakładem Karnym w S., Zakładem Karnym w S. oraz Zakładem Karnym w K.. Co do Zakładu Karnego w K. dodatkowo wskazał, że nie zapewniono mu tam właściwej opieki medycznej oraz że umieszczono go w celi z osobą chorą na HCV. Uzasadniając swoje roszczenie wskazywał również, że był osadzony z osobami skazanymi na dożywocie, co negatywnie wpływało na stan jego zdrowia psychicznego.

Pozwany Skarb Państwa – Centralny Zarząd Służby Więziennej wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od Powoda na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Podniósł zarzut przedawnienia co do

roszczeń związanych ze zdarzeniami, jakie miały miejsce sprzed 1 stycznia 2006 r., wskazując na trzyletni termin przedawnienia.

Wyrokiem z dnia 17 kwietnia 2014 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo. Na skutek apelacji Powoda orzeczenie zostało uchylone, a sprawa przekazana do ponownego rozpoznania.

Ponownie rozpoznając niniejszą sprawę, Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W okresie od 14 września 2001 r. do 29 listopada 2009 r. Powód przebywał w Zakładzie Karnym w S., G. nr. 1 i 2, B. (...), P.. Od 10 marca 2003 r. do 5 grudnia 2008 r. odbywał karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w S., Areszcie Śledczym w O., Areszcie Śledczym W. - M., Zakładzie Karnym w K., Zakładzie Karnym w S., P., Areszcie Śledczym W. B. oraz Areszcie Śledczym w G..

W zakładzie Karnym w S. Powód przebywał w celach o powierzchni od 6,07 m² do 19,13 m². W zależności od okresu, w celi z powodem przebywało od 2 do 5 osadzonych. Odbywając karę Powód nie uskarżał się na panujące tam warunki.

W Zakładzie Karnym w K. Powód przebywał od 26 czerwca 2007 r. do 29 lipca 2008 r. Po dniu 30 sierpnia 2007 r., tj. od kiedy zaczęto prowadzić ewidencję pobytu osadzonych w poszczególnych celach, Powód przebywał w celi sześćosobowej, a w późniejszym czasie w celi czteroosobowej. W jednostce tej Powód miał możliwość korzystania z zajęć w świetlicy, zajęć sportowych i rekreacyjnych oraz biblioteki. Nie składał żadnych skarg na panujące w nim warunki. Powód złożył jedynie skargę na brak opieki medycznej, która została uznana za bezzasadną (k. 82-84).

W Zakładzie Karnym w S. powód okresowo przebywał w celach, w których powierzchnia na jednego osadzonego wynosiła od 2,77 m² do 3,05 m². Cele w tej jednostce były wyposażone w podstawowy sprzęt kwaterunkowy.

W Areszcie Śledczym W. - B. w W. Powód odbywał karę pozbawienia wolności w okresie od 8 października 2008 r. do 23 stycznia 2009 r. W tym czasie w jednostce dochodziło do okresowego przeludnienia. Poza tym przeprowadzane wizytacje przez sędziego penitencjarnego nie wykazywały większych uchybień w funkcjonowaniu jednostki.

W Areszcie Śledczym W. - M. w W. przeprowadzone kontrole nie wykazały żadnych uchybień, poza panującym przeludnieniem.

Kiedy w wyżej wymienionych jednostkach penitencjarnych dochodziło do przeludnienia, jednostki informowały o tym właściwego sędziego penitencjarnego.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o znajdujące się w aktach sprawy dokumenty, w szczególności protokołów kontroli (k. 69-70), notatki z dnia 20 kwietnia 2009 r. (k. 72), pisma z dnia 28 stycznia 2008 r., 2 sierpnia 2007 r., 2 lutego 2007 r. (k. 74-76), pisma z dnia 23 kwietnia 2009 r. (k.78-80), pisma z dnia 27 maja 2008 r. (k. 82-83), sprawozdania z dnia 8 maja 2008 (k. 86-87), protokołu kontroli sanitarnej z dnia 19 sierpnia 2008 r. (k. 93-96, k. 97-100, 101), pisma z dnia 9 lipca 2008 r. (k. 105), historii rozmieszczenia w Zakładzie Karnym w S. (k. 107-108), pisma z dnia 20 kwietnia 2009 r. (k. 109 – 111), informacji o metrażu cel i ilości osadzonych (k. 256-271), zawiadomienia (k. 273-275), zeznań świadków R. C. (k. 209-211), M. W. (k. 395 – 395v), oraz zeznań Powoda złożonych na rozprawie w dniu 20 kwietnia 2011r. (k. 323 – 324).

Zgodnie z wytycznymi Sądu Apelacyjnego w Warszawie wskazanymi w uzasadnieniu wyroku z dnia 24 czerwca 2015 r., ustalając stan faktyczny sprawie Sąd nie oparł się na zeznaniach świadka W. K. (k.626) z racji ich nieprzydatności dla sprawy. Świadek zeznał, że nie zna Powoda ani też nie kojarzył faktów związanych z Powodem czy też jego pobylem w jednostkach penitencjarnych.

Sąd zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy stwierdzić, że zarzut Pozwanego co do przedawnienia roszczenia Powoda zasługuje na uwzględnienie w takiej części, w jakiej odnosi się do zdarzeń zaistniałych na trzy lata przed wniesieniem powództwa,

tj. w okresie przed dniem 5 grudnia 2005 r. Zgodnie z art. 442¹ § 1 k.c., roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże termin ten nie może być dłuższy niż dziesięć lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę. Charakter roszczenia Powoda wskazuje, że o hipotetycznej krzywdzie wiedział on w czasie całego pobytu w jednostkach penitencjarnych. Trudno wręcz wyobrazić sobie, że było inaczej.

W uzasadnieniu wyroku o sygnaturze VI ACa 561/11 z dnia 10 listopada 2011 r., Sąd Apelacyjny w Warszawie stwierdził, iż dochodzone roszczenie o zadośćuczynienie za cierpienia fizyczne i psychiczne oraz krzywdę moralną, jakich powód doznał wskutek przebywania w przeludnionych celach, w rozpatrywanej przez Sąd Apelacyjny sprawie dotyczyły krzywdy wyrządzonej czynem niedozwolonym. Roszczenie to bezspornie jest roszczeniem majątkowym, a zatem ulega przedawnieniu według przepisu art. 442¹ § 1 k.c..

W niniejszej sprawie Powód złożył pozew w dniu 5 grudnia 2008 r., a zatem ocenie Sądu mógł podlegać wyłącznie okres 3-letni poprzedzający wniesienie pozwu, tj. okres od 5 grudnia 2005 r. do dnia wniesienia pozwu. Reasumując, wszelkie roszczenia Powoda względem Pozwanego powstałe przed dniem 5 grudnia 2005 r. uległy przedawnieniu, co skutkowało oddaleniem powództwa w tym zakresie.

Zgodnie z treścią art. 23 k.c. dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Natomiast zgodnie z art. 24 § 1 k.c. ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. Możliwość zasądzenia zadośćuczynienia pieniężnego w przypadku naruszenia dobra osobistego reguluje art. 448 k.c., na podstawie którego w razie naruszenia dobra osobistego Sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę pieniężną tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia.

W pierwszej kolejności ustalić należało, czy i jakie dobra osobiste Powoda zostały naruszone przez jednostki penitencjarne, które reprezentuje Pozwany jako organ nadrzędny. Powód, uzasadniając swoje roszczenie wskazał, że osadzono go w przeludnionych celach, a także powoływał się na brak właściwych warunków bytowych. W trakcie postępowania wywodził również, że nie miał właściwej opieki medycznej i był osadzony z osobą chorą na HCV.

Zarzuty kierowane względem Pozwanego prowadzą do wniosku, że Powód utożsamia zasadność swojego roszczenia z naruszeniem godności. Godność (cześć) jest najważniejszym dobrem chronionym w przepisach prawa, jest dobrem osobistym przysługującym człowiekowi z racji urodzenia. Podlega ono ochronie nie tylko na podstawie przepisów art. 23 i 24 k.c., ale również - w stosunku do osób odbywających karę pozbawienia wolności - na podstawie art. 30 Konstytucji oraz art. 4 k.k.w. Przepisy te nakazują wykonywanie kary w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności skazanego oraz zakazują stosowania tortur lub niehumanitarnego albo poniżającego traktowania i karania skazanego. W doktrynie wskazuje się, że jest to wartość właściwa każdemu człowiekowi i obejmuje ona wszelkie dziedziny jego życia.

W tym miejscu należy wskazać, że art. 24 § 1 k.c. częściowo przerzuca ciężar dowodu na pozwanego, który musi wykazać, że jego działania godzące w dobro osobiste innej osoby nie były bezprawne. W uzasadnieniu wyroku z dnia 28 lutego 2007 r. (sygn. akt V CSK 431/06) Sąd Najwyższy stwierdził, że stanowisko, zgodnie z którym obowiązkiem powoda byłoby udowodnienie naruszenia jego dóbr osobistych przez pozwanego oraz tego, że warunki w jakich odbywał karę pozbawienia wolności były niezgodne z art. 248 § 2 k.k.w. i przepisami rozporządzeń wykonawczych,

jest niewątpliwym naruszeniem art. 6 w zw. z art. 24 k.c. Z przedstawionych przez stronę Pozwaną dokumentów wynika, że Powód przez pewien czas przebywał w przeludnionych celach, ale były to sytuacje przejściowe, a o każdym takim przypadku był informowany sędzia penitencjarny. Wskazać należy, że art. 248 k.k.w. dopuszcza możliwość umieszczenia osadzonego na czas określony w warunkach, w których powierzchnia celi na jedną osobę wynosi mniej niż 3 m². Nie mogło ująć uwadze Sądu również i to, że pomimo zarzutów, jakie Powód kieruje względem Pozwanego w toku niniejszego postępowania, odbywając karę pozbawienia wolności nie składał on żadnych zastrzeżeń co do panujących w jednostkach podległych warunków, a analiza złożonych do sprawy dokumentów prowadzi do wniosku, że choć przeludnienie faktycznie występowało, to jednakże stan ten nie był permanentny.

Sąd nie dał wiary twierdzeniom Powoda o złych warunkach bytowych, jakie miałyby panować w jednostkach podległych Pozwanemu. Z dołączonej do akt sprawy dokumentacji wynika, że cele wyposażone były w odpowiedni sprzęt kwaterunkowy. Powyższe potwierdzone zostało również zeznaniami świadka R. C., ale i samego Powoda, który wskazywał m.in., że cele miały dostęp do bieżącej wody i energii elektrycznej, toaleta była oddzielona od pozostałej części celi, a w celi była wentylacja.

Zdaniem Sądu nie stanowią podstawy do uwzględnienia roszczenia Powoda jego twierdzenia odnośnie złego stanu psychicznego wywołanego osadzeniem z osobami z dożywotnimi wyrokami i chorymi na HCV. Trudno uznać za racjonalne twierdzenie osoby skazanej za popełnienie przestępstwa, że ma obiekcyjne co do przebywania z osobami z dożywotnim wyrokiem. Co do wirusa HCV, można zarazić się nim nie tylko w warunkach osadzenia, ale również w warunkach wolnościowych.

Odnośnie zarzutu braku odpowiedniej opieki medycznej wskazać należy co następuje. W czasie pobytu w Zakładzie Karnym w K. Powód tylko raz złożył skargę w tym przedmiocie, która nie została uwzględniona. W trakcie odbywania kary Powód doznał urazu głowy, w związku z czym był leczony i kierowany na stosowne badania, które nie wykazały żadnych patologicznych zmian w jego organizmie. Jak zeznał świadek M. W., do Powoda była wezwana karetka pogotowania. Ponadto jak wynika z opinii lekarza, Powód podczas badania odmawiał przyjmowania leków przeciwbólowych i był agresywny. Tym samym trudno uznać, aby Powód miał rację wywodząc, że nie miał zagwarantowanej właściwej opieki medycznej, a ewentualne niedogodności na jakie się powołuje były wynikiem jego własnego działania, a nie nieprawidłowo funkcjonującej służby medycznej. Z tych też względów Sąd nie znalazł podstaw do przyjęcia, iż doszło do naruszenia dóbr osobistych Powoda.

W kwestii żądania przyznania zadośćuczynienia, jak również zasądzenia odpowiedniej sumy na wskazany cel społeczny, Sąd wziął pod uwagę poglądy wyrażone w judykaturze, w których przyjęto, że samo osadzenie w przeludnionej celi nie jest wystarczającą podstawą do uwzględnienia żądania zasądzenia zadośćuczynienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2007 r., II CSK 269/07). W ocenie Sądu powód popełniając przestępstwa musiał liczyć się z orzeczeniem i wykonaniem kar pozbawienia wolności w więzieniu, w którym z oczywistych względów nie ma komfortu a osadzony jest cierpi psychicznie. W ocenie Sądu wobec Powoda postępowano z poszanowaniem jego praw i godności oraz w sposób zgodny z obowiązującymi normami prawnymi.

Reasumując, Sąd nie znalazł podstaw do zasądzenia na rzecz Powoda jakiegokolwiek kwoty zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych, które wiązało się z warunkami odbywania kary. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, zgodnie z którym sąd nie ma obowiązku zasądzenia zadośćuczynienia w każdym przypadku naruszenia dóbr osobistych (por. wyrok SN z dnia 19.04.2006r. II PK 245/05). Zadośćuczynienie ma charakter fakultatywny i od oceny sądu opartej na analizie okoliczności konkretnej sprawy zależy przyznanie pokrzywdzonemu ochrony w tej formie (vide wyrok SA w spr. I ACa 833/06). Podstawowym kryterium decydującym o możliwości zasądzenia zadośćuczynienia winien być m.in. stopień winy naruszcyciela, rodzaj naruszonego dobra oraz poczucie pokrzywdzenia poszkodowanego. Gdyby nawet uznać, że doszło do naruszenia dobra osobistego, ewentualne naruszenia nie przybrały w ocenie Sądu takiego stopnia, który uzasadniałby przyznanie Powodowi z tego tytułu zadośćuczynienia. Zwłaszcza, że warunków, w jakich przebywał Powód nie można jednak traktować jako aktu represji skierowanego indywidualnie przeciwko niemu. Niedogodności, które spotkały Powoda, w postaci czasowego

przebywania w przeludnionych celach, w takim samym stopniu dotyczyły innych osadzonych. Warunki te zaś były takie, jakie w danej sytuacji mogła optymalnie zapewnić administracja jednostek penitencjarnych.

Powyższe przemawiało za oddaleniem powództwa w całości, o czym Sąd orzekł w punkcie 1 wyroku.

Treść pkt. 2 wyroku uzasadnia art. 98 § 1 k.p.c.

O kosztach w pkt. 3 i 4 wyroku orzeczono w oparciu o § 2 ust. 3 w zw. z § 11 ust. 25 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

O kosztach w pkt. 3 wyroku orzeczono w oparciu o art. 113 ust. 4, ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.